

æternam damnationem, divinæque justitiae manifestationem, habet quidquid requiritur, ut inter effectus reprobationis numeretur.

49. Colligitur quinto, æternam peccatoris damnationem, esse ultimum ac præcipuum reprobationis effectum. Prædestinatio enim & reprobatio inter se opponuntur, & habent terminos seu effectus inter se oppositos; unde sicut ultimus prædestinationis effectus est consecratio gloriae, ita ultimus effectus reprobationis est exclusio à gloria, & æterna damnatio.

50. Colligitur sexto, substantiam reprobi non esse effectum suæ reprobationis, sicut substantia prædestinati est effectus suæ prædestinationis. Ratio disparitatis est, quia ut aliquid sit effectus prædestinationis, vel reprobationis, requiritur quod ex eius intentione producatur, vel saltem impetratur. Sed substantia reprobi non fit à Deo ex intentione reprobationis, sicut substantia prædestinati fit vel impetratur ex intentione prædestinationis: Ergo substantia reprobi non est effectus suæ reprobationis, sicut substantia prædestinati est effectus suæ prædestinationis. Major constat, Minor vero suadetur ex eo quod gloria electorum est finis superexcedens illorum substantiam, unde eam ex intentione talis finis imperari, valde congruum & conveniens est: exclusio autem à gloria, non est finis perfectius substantiae reprobationis, unde nullum argumentum seu congruentiam habemus, ut affiramus Deum, ex intentione excludendi à gloria reprobos, illorum substantiam produxisse.

§. VI.

Non conferuntur omnibus reprobis auxilia sén media ad salutem sufficientia, benè tamen omnibus iustis, quando insit obligatio alicuius præcepti.

51. Prima pars docetur expreſſe ab Augustino, & ejus Discipulis, ut ingenuè fatetur Vazquez 1. p. disp. 97. cap. 2. his verbis: *Quo circa ego non dubitarem, Augustinum ejusque Discipulos Professorum & Fulgentium, illius fuisse sententia.* Et certè Augustinus epist. 107. ad Vitalem, inter duodecim præcipua fidei dogmata quæ recenset, hæc tria tanquam certa fide tenenda statuit contra Pelagianos: *Scimus gratiam Dei non omnibus hominibus dari, Scimus hi quibus datur, misericordia Dei gratiatu dari, Scimus eis quibus non datur, iusto Dei iudicio non dari.* Idem docet Fulgentius lib. 1. de verit. prædict. & gratia cap. 15. ubi ait, *gratiam Dei non omnibus hominibus generaliter dari, gratuitum quippe donum est gratia.* Item Augustinus ferm. 11. de verbis Apolloli hec habet: *Communis est omnibus natura, non gratia.* Idem docet S. Thomas de verit. qu. 24. art. 15. his verbis: *In nullo inventiuntur omnes homines convenire, nisi in aliquo naturali.* Hæc autem essent falsa, si in statu naturæ lapſe daretur aliquod auxilium sufficiens, omnibus communis; nam omnes homines convenienter non solùm in aliquo naturali sed etiam in aliquo gratuito & supernaturali, & omnibus communis esset talis gratia, sicut & natura. Unde idem S. Doctor 2. 2. qu. 2. art. 5. ad 1. loquens de auxilio gratiae, sine quo homo non potest credere, sperare, & diligere, quod utique sufficiens est, ait illud aliquibus non dari in pœnam prædictis peccati, saltem originalis, ut Augustinus docet.

52. Ratio etiam suffragatur: In primis enim confit omnibus parvulis non conferri baptismum, qui in nova lege est unicum medium seu remedium ad salutem parvolorum sufficiens, ut

docent Theologi cum S. Thoma 3. p. qu. 62. Nec valet si dicas, defectum & carentiam baptismi in illis parvulis qui sine illo decadunt, non oriit ex divina providentia sic disponente, sed ex culpa vel negligentia parentum, aut ministrorum Ecclesiæ, qui hujus remedij applicationem negligunt. Hoc enim expressè impugnat Augustinus de bono persev. cap. 12. his verbis: *Quid dicam quod parvulus aliquando, antequam illi per ministerium baptizantis succuri posset, exprimat. Plenrumque enim festinantisibus parentibus, & paratis ministris, ut baptismus parvulus detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit ut daretur.* Unde Prosper in carmine de ingratis ait: *Multos sandis genitoribus oris, multo salvavi studio potuisse surorum.* Addo quod parvulis in utero matris morientibus, non est humanæ diligentia applicabilis baptismus: Tum quia tales pueri non possunt subiici operationi ministrorum Ecclesiæ: Tum etiam quia baptismi capaces non sunt infantes nondum nati, renascent enim non potest, nisi natus.

53. Dices, ex hoc probari quidem parvulos in illo statu morientes, carere quidem in se immediatè & proximè, sed non remotè & in suis causis, auxilio sufficiens ad salutem; quia possent matres sic se gubernare, quod non moretur fetus in uteri earum, sed nasceretur, & capax remedij redderetur.

54. Sed contra: aliquando mors infantum in uteris matrum sic contingit, ut prorsus sit impossibile parentibus, humano modo, & secundum cursum causatum naturalium, illam impedire & vitare; ut patet primò, cùm ex casu fortuito, & nullo modo prævio, prægnans moritur, cadente v.g. super illam dormientem testo, vel fulmine ipsam percutiente. Secundò, cùm ex debilitate virtutis seminalis, aut sanguinis corruptione, ita fœtus generatur, quod parturiri non possit; aut cùm ipsa fœmina, ob debilissimam complexionem, caret virtute sufficiens ad partendum. Quod si instes, & dicas, in illis casibus posse saltem modo divino & per miraculum parvulus ejusmodi subveniri. Respondebo inde non posse inferri, quod etiam remore & in suis causis habeatur mediū seu remedium sufficiens ad salutem; alioquin pari modo dicremur habere auxilium sufficiens ad volandum, siquidem per miraculum hoc fieri potest.

55. Hoc argumentum ex parvolorum exemplo desumptum, ita convincens credidit Augustinus, ut Pelagianos alloquens dicat: *Vobis ora obstruunt & linguis premunt, qui loqui nondum valent.* Unde lib. 4. contra Julian. cap. 3. ex hoc inferit non dari quoque omnibus adultis auxilia ad salutem sufficientia: *Dens enim (inquit) non est benevolentior sceleratissimis hominibus, propria voluntate repugnantibus, quam innocentissimis parvulis, qui propria voluntate non repugnant saluti, et si originali culpa sint coquinatai.* Et certè id constat primò in infidelibus quibus non propoununt mysteria credenda: quomodo enim credere in cum possent de quo nihil audierunt? Quomodo autem audirent sine prædicante? Accedit quod juxta D. Thomam 2. 2. q. 10. artic. 2. dantur multi infideles negativè, id est tales in quibus infidelitas non sit peccatum: At nisi Deus illis deneget auxilia sufficiencia ad credendum, infideles negativè non erunt, sed culpabiliter mysteria supernaturalia ignorabunt, quia poterunt credere, & ad id tenebuntur, & consequenter in non credendo pecca-

bunt

bunt: Ergo illis negat Deus auxilia ad credendum sufficientia.

56. Nec valet si dicas, quod licet infidelibus negative non dentur auxilia proxima sufficientia ad credendum, & id est in non credendo non peccant, dantur tamen illis auxilia remota, quibus si benè utantur, infallibiliter Deus alia ulteriora ad credendum necessaria donabit. Non valet inquam: Tum quia habenti auxilium sufficiens remotum ad aliquem actum, et si careat proximo, imputatur ad culpam omissionis; quia habet in sua libera potestate proximum, & per consequens etiam ipsum actum: Ergo si hominibus ad quorum aures Evangelij prædicatio non pervenit, dentur auxilia sufficientia remota ad credendum, et si negentur proxima, imputabitur eis ad culpam non crederi, subindeque infideles negative non erunt, sed privative & contrarie. Tum etiam, quia cum primus actus in ordine supernaturali sit actus fidei, primum auxilium sufficiens ordinis supernaturalis, est auxilium sufficiens ad credendum, & consequenter carentes hoc auxilio, carent omni auxilio supernaturali, ac proinde etiam sufficiens remoto ad salutem.

57. Nec solum infidelibus, sed etiam fidelibus, interdum denegantur auxilia sufficientia, in pœnam præcedentium peccatorum, ut de pluribus peccatoribus excecati existant Caeteranus, & Bellarminus, & insinuant Augustinus & Isidorus: Ille enim lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. sic habet:

Illa peccati pena iustissima est, ut qui recte facere cum posset noluit, amittat posse cum velit. Iste vero lib. 2. de summo bono cap. 15. *Nonnulli (inquit) ita despiciuntur à Deo, ut deplorare mala sua non possint, etiam si velit.* Ratio etiam quam insinuat Bellarminus, id suadet: *Gratia enim sufficiens consistit vel in quibusdam sanctis cogitationibus intellectus & pīis affectionibus voluntatis, ut docent Recentiores; vel potius, ut Thomistæ assertunt, in motione quadam, seu qualitate viali & supernaturali, ad actus illos potentias animæ applicante: manifestum est autem, & ipsa experientia constat, quod multi peccatores excecati & obdurati, quando peccant, non semper sentiunt nec habent bona illas cogitationes in mente, & illos pīos affectus in corde; nec illis conscientiæ mortisbus ac stimulis semper excitantur; immò potius in peccato sibi complacent, & delectantur in rebus pīissimis, ac vulneribus suis, quae intensissime diligunt, saepissime gloriantur: Ergo tunc gratia sufficientia carent.*

58. Dicere autem cum aliquibus Recentioribus, dari interdum in homine cogitationes de quibus non cogitatur, & pīi affectus, qui non sentiuntur, inane commentum est, quod solidè refutat Bellarminus lib. 2. de gratia & lib. arbit. cap. 6. his verbis: *Dicunt aliqui Deum quidem perpetuò pulsare ad ostium cordis, & peccatores vocare, sed eos altis rebus intentos, non percipere vocationem Dei.* Sed hec responſo cum ipso experimento apertissimò pugnat, nam cùm vocatio, pulsus, trahitus, & excitatio illa Dei, sit actio nostra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque desiderium, repente ac divinitus innatissimum: *Quomodo potest fieri, ut non sentiatur in nobis, si sit non solum in nobis, sed etiam à nobis?*

59. Ex hoc intelliges quod quando Concilium Senonense in decreto fidei dicit, *Dei gratiam ita esse in promptu, ut ne momentum quidem pretereat, in quo Deus non sit ad ostium, & pulsat,* hoc debet intelligi moraliter, non mathematicè,

stino loquar, eorumque ora obstruant, & linguis premunt, qui loqui nondum valent.

63. Ad confirmationem dicendum; Christum non esse actum infideliū, sed solum in potentia, ut docet S. Thomas loco allegato in resp. ad 1. unde non oportet quod Christus in eos actū influat aliquid auxilium supernaturale, sed sufficit quod possit illud influere. Et in isto tum in parvulis non baptizatis, tum in adultis reprobis, & usu rationis carentibus, quorum Christus est caput, & tamen nullum auxilium supernaturale actū in eos influit. Unde istud quoque argumentum vires suas perdit in parvulis.

64. Objicies secundū: Nullus est peccator, quantumcumque obduratus, qui quandiu vivit non possit de peccatis agere pœnitentiam; nam ut ait S. Thomas 3. p. qu. 86. art. 1. *Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, errore est:* Ergo nulli peccatori, quantumcumque obdurato, denegatur gratia sufficiens ad pœnitendum.

65. Respondeo duobus modis hominem posse dici potenter ad agendum pœnitentiam: Primo ab intrinsecō, id est per principium sufficiens, intrinsecē in ipso receptū; & hoc modo regulariter loquendo peccatores sunt potentes ad agendum pœnitentiam, ratione auxilij sufficiens, quod, instantē praecepto de agenda pœnitentia, à Deo recipiunt: Secundū ab extrinsecō, potentiā fundatā in virtute gratiae conferibilis à Deo, & in arbitrij libertate ad bonum & malum; & hoc secundo modo peccatores indurati, quibus Deus interdum in pœnam præcedentium peccatorum, auxilia sufficiens denegat, postulūt dici potentes ad pœnitendum, non autem primo. Unde verissimum est quod docet D. Thomas loco allegato, erroneum esse dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, potentiā scilicet intrinsecā, vel extrinsecā, jam explicat.

66. Dices, Ut quis inexcusabiliter obligetur ad aliquem actum, debet esse intrinsecē potens ad illum eliciendum: Sed peccatores obdurati inexcusabiliter obligantur ad agendum pœnitentiam: Ergo debent esse ab intrinsecō potentes ad pœnitendum, per auxilium sufficiens, intrinsecē in illis receptū.

67. Respondeo negando Majorem, potest enim quis inexcusabiliter obligari ad aliquem actum,

quamvis careat potentia intrinsecā ad illum, si talis defectus & parentia ex ejus culpa oriatur. Sicut ergo ebrius non excusat ab homicidio vel adulterio, quod in ipsa ebrietate committit, in quam suā culpā incidit. Nec sacerdos qui breviarium project in mare, ut se redderet impotentem ad recitandum officium, ab ejus obligatione eximitur, donec voluntaria illam projectionem, per pœnitentiam retractaverit. Ita similiter, quamvis obdurati careant potentia intrinsecā, & auxilio sufficiens ad pœnitendum; quia tamen in talem pœnitentiam ex voluntaria culpa incidentur, & auxilio sufficiens in pœnam præcedentium peccatorum privati sunt, nec à peccatis excusantur, nec ab obligatione pœnitendi eximuntur. Unde Augustinus lib. 1. operis imperfecti in Julian. pag. 115. ait *peccandi necessitatem, illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est.* Eandem doctrinam tradit D. Thomas 3. contra Gent. cap. 160. his verbis: *Quamvis illi qui in peccato sunt, vivare non possint per propriam potestatem, quia impedimentum gratia praestent vel ponant, nisi auxilio gratie præveniantur: nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam, quia hic defectus ex culpa precedente in eis relinquitur. Sic ut ebrius ab homicidio non excusat quod per ebrietatem commisit quanto suā culpā incurrit.*

68. Instabis: ex hac doctrina & solutione sequitur quod motus primū primi sensualitatis, ignorantia invincibilis, & infidelitas negativa, sint peccata, cūm proveniant ex culpa præcedenti, nemp̄ peccato originali, quod est nobis voluntarium in capite.

Sed negatur sequela, ut enim idem S. Doctor recte observat in 2. dist. 30. qu. 1. art. 2. hoc inter peccatum originale & actuale intercedit disserimen, quod cūm primum sit quādam culpa natura, ad illud sufficit voluntas in natura illa, seu in capite illius natura; istud verò, cūm sit culpa personalis, requirit voluntatem personæ. Quare cum prædicta non sint nobis voluntaria voluntate personæ, sed duntaxat voluntate naturæ, vel capitii illius, non habent rationem culpi, sed pœnae. Unde idem Doctor Angelicus 2.2. qu. 10. art. 1. *Infidelitas, si accipiat secundum negationem puram, sicut in illis qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis pœna, quia talis ignoratio diuinorum, ex peccato primi parentis consecuta est.*

TRACTATUS VI.

DE SACRO ET INEFFABILI
Mysterio Sanctissimæ Trinitatis.

OC Mysterium non immerito appellat Nazianzenus *anigma sacrissimum*, cuius perfecta intelligentia, usque ad claram Dei visionem, differenda est. Unde non otiosè in Evangelio dicitur, de nocte venisse quandam ad amicum suum, & rogasse: *Amice accommoda mihi tres panes*: quos non esse aliud, quam Trinitatis cognitionem, quæ verus animi cibus est, docet Augustinus Serm. 29. de Verbis Domini. De nocte enim venit, quia obscura & caliginosa est, quandiu in hac vita mortali sumus, trium personarum in unitate indagatio, & Beatorum est verius, quam hic peregrinantur. Quod etiam fortè sub Mysterio indicatum est Genel. 18, dum dicitur Abraham in ostio tabernaculi fuisse, quando tres videntur, & unum adoravit: quasi tunc incipiat anima, in Trinitate Personarum naturæ unitatem aspicere, cūm in extremis constituta, ē tabernaculo corporis egreditur. Quare egregie Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. ultimo: *Trinitas fide teneatur, donec illucescat in cordibus nostris, qui ait per Prophetam, nisi credideritis, non intelligeris.* In hoc ergo per vestigando Mysterio, constanter tenenda est anchora fidei; unde priusquam difficultates scholasticas aggrediamur; & de processionibus, relationibus, & Personis Divinis, ac eorum proprietatibus, cum Scholastici disputemus; ut tanti Mysterij fides ac veritas, firmius in cordibus nostris stabilitur, ac præcipui hæreticorum errores adversus illud, in hujus Tractatus limine convellantur, aliqua de veritate & cognoscibilitate illius, ad modum præambuli ad difficultates scholasticas, præmittenda esse censuimus.

CAPUT I.

De veritate Mysterij Sanctissimæ Trinitatis.

HUJUS Mysterij fides in eo præcipue sita est, ut unum Deum in tribus personis subsistentem, firmiter credamus & profiteamur; unde ut illius veritas stabilitur, in primis realis personarum distinctio & pluralitas, contra Sabellium; deinde earum consubstantialitas, contra Arianos & Macedonianos, probanda est.

§. I.

Datur in Deo realis personarum distinctio.

1. Hæc veritas in primis in capite primo Genesios ter insinuatur. Primo cum dicitur: *In principio creavit calum & terram*, in Hebreo enim habetur creavit Elohim, id est Dii, seu Iudices. Quibus verbis per ly *creavit*, quod est in singulari numero, unitas divinæ naturæ, & per ly *Elohim*, quod est

in plurali, personarum pluralitas designatur. Secundū verbis sequentibus, *Fiat lux & facta est lux.* Et videt Deus lucem quod esset bona. Nam ut notat S. Thomas 1. p. qu. 74. art. 3. ad 3. insinuatur persona Patris in Deo dicente, *Fiat lux*: persona Filii, in Verbo quo dicitur; & persona Spiritus sancti, in complacentia quā videt Deus lucem quod esset bona. Tertiū cūm dicitur in eodem capite: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram...* *Creat̄ Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam.* Nam altera illa pluralis & singularis numeri usurpat, Trinitatis mysterium non obscure significat. Figmentum enim est quod respondent Judæi, nemp̄ Deum secum locutum, & se ad agendum excitantem, dixisse, *Faciamus &c.* Unde Basilius homil. 9. in Hexameron: *Erat & tunc in iis que dicere Iudeus solet, cuius obvia, & cognoscibilis omnibus absurditas. Quis enim faber, aut ararius, aut lignarius, solus ipse quidem, nec alio quoquam sibi cooperante sibi patitur, interque sua artis instrumenta defidens, quis, inquam, sibi ipse admiratur, dicens: Faciamus gladium, aut compingamus ararum; ac non potius silentio suam, cum libenter, accommodatam ad artem exequitur operationem: sunt enim insignes profecto nuga, unum aliquem inventiri qui sibi imperet, sive Preceptorum desideret, ac heriluer seipsum vehementerque urgere, & adhortari.*

2. Eandem veritatem probant verba illa Prophetæ Psal. 32. *Verbo Domini cali firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Nomine enim Domini intelligitur pater, cuius est Verbum, qui que per Verbum operatur, prima Sanctissimæ Trinitatis, persona. Verbum per quod omnia facta sunt, Filius est, secunda persona. Tertia denique est Spiritus oris Dei, cui perfectio divinorum operum singulari quadam ratione tribuitur. Unde Hieronymus: *Trinitatis majestas his Verbis manifestissime declaratur: Dominus, Verbum, Spiritus Domini.* Et Nyssenus orat. Catechet. cap. 4. *His verbis (inquit) constat Mysterium veritatis, quod dictat esse dicendum Verbum in essentia, & Spiritum in Hypostasi.* Idem Mysterium declaratus Psal. 66. cūm dicitur: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terra.* Ubi etiam Hieronymus: *Benedicat nos Deus Pater, Deus noster Filius; ipse enim Deus noster.* Et vocabis, inquit Isaías, nomen ejus Emanuel, id est nobiscum Deus. Deus noster benedicat nos: *Deus Spiritus Sanctus.* Videte Mysterium Trinitatis in uno versiculo comprehensum. Ne verò Deum nominans, tres Deos dixisse putaretur, illico unitatem insinuans, addidit: *Et metuant eum omnes fines terra.*

3. Dcmū Isaiae 6. Seraphim clamat unus ad alterum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth:* Ubi Trinitas Personarum in nomine *Sanctus* ter repetito designatur; & unitas in essentia illis verbis numeri singularis, *Dominus Deus Sabaoth,*